

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **I. P.**, bývajúceho v D. zastúpeného advokátom JUDr. Pavlom Gombosom, so sídlom v Košiciach, Moldavská cesta 21/A, proti žalovanej **Rapid life životná poisťovňa, a.s.**, so sídlom v Košiciach, Garbiarska 2, zastúpenej advokátom JUDr. Gabrielom Gulbišom, so sídlom v Košiciach, Boženy Němcovej 22, o **zaplatenie 2 518,09 € s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 37C/19/2010, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. apríla 2014, sp. zn. 1Co/260/2012, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 16. apríla 2014, sp. zn. 1Co/260/2012 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice I rozsudkom z 24. mája 2012, č. k. 37C/19/2010–319 určil, že poistný vzťah medzi žalobcom a žalovanou vyplývajúci zo zmluvy o poistení osôb č. 5104600004 z 12. novembra 1998 trvá a žalobca a žalovaná sú touto zmluvou o poistení viazaní. Žalobcovi priznal náhradu trov konania vo výške 687,24 €, ktorú je žalovaná povinná zaplatiť na účet právneho zástupcu žalobcu do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Vzájomný návrh žalovanej z 11. mája 2012 vylúčil na samostatné konanie. V odôvodnení uviedol, že naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.) bol daný v tom, že sa ním odstráni stav právnej neistoty žalobcu v prípade akejkol'vek poistnej udalosti. Súd mal preukázané, že účastníci tohto konania medzi sebou uzavreli dňa 12. novembra 1998 poistnú zmluvu, typu UDP-K, predmetom ktorej bolo životné poistenie a to tak, že začiatok poistenia bol stanovený na deň 13. novembra 1998 a koniec na 13. november 2013. Poistná doba bola stanovená na 15 rokov, doba platenia poistného na 10 rokov, mesačné poistné bolo dohodnuté vo výške 376,- Sk, poistná suma pre prípad

smrti bola dohodnutá na sumu 50.000,- Sk, poisťná suma pre prípad dožitia bola dohodnutá na sumu 75.860,- Sk a poisťná suma pre prípad trvalých následkov úrazu bola dohodnutá na sumu 70.000,- Sk. Žalobca riadne zaplatil celé poisťné. Z oznámenia o zániku poistenia zo dňa 23. júna 2008 má súd za preukázané, že k zániku predmetného poistenia malo dôjsť dňa 16. mája 2008 a to s výplatom odkupnej hodnoty resp. odbytného vo výške 27.851,- Sk. Žalovaná zánik poistenia odvodzovala z čl. XI ods. 2 Všeobecných poisťných podmienok, podľa ktorého je poistenie zrušené nasledujúci deň, keď poisťovňa žiadosť poisťníka o zrušenie poistenia s výplatom odbytného obdržala. Toto však v konaní nebolo preukázané, žalobca nepožiadaval žalovanú o zrušenie poistenia. Žalovaná nepreukázala žiadnu skutočnosť spôsobujúcu neplatnosť predmetnej poisťnej zmluvy, nedošlo k žiadnej dohode o zmene poisťnej zmluvy. Súd nezistil neplatnosť poisťnej zmluvy pre chyby v písaní a počítaní (význam úkonov bol pre obe strany nepochybný) alebo z dôvodu, že by obsahom alebo účelom odporovala zákonu alebo ho obchádzala, ani že by bola v rozpore s dobrými mravmi, prípadne uzavretá v omyle. Poisťovňa ako aj iní podnikatelia) musí rátať s určitým rizikom podnikania. Daný produkt neponúkol žalobca, ale žalovaná. Omyl pri uzavretí zmluvy by mohol spôsobiť len, tzv. relatívnu neplatnosť, ktorej námietka podlieha 3 – ročnej premlčacej lehote. Nie je dôvodné ani tvrdenie žalovanej vychádzajúce z ustanovenia § 50a ods. 3 Občianskeho zákonníka, týkajúce sa výlučne záväzku uzavretia budúcej zmluvy. Poukázal na ustanovenie § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka v súvislosti s možnosťou odstúpenia od zmluvy, keď predmetná zmluva neobsahuje možnosť jej zrušenia alebo výpovede. Dôvody zániku poistenia upravuje čl. 5 ods. 1 (ak poisťovňa odmietne plniť pre vedomé porušenie povinnosti pravdivo a úplne odpovedať na písomné dotazy), podľa čl. 2 poisťovňa odstúpi od zmluvy z dôvodu vedome nepravdivého a neúplného zodpovedania dotazov a v čl. 9 sú uvedené dôsledky nezaplatenia poisťného. Iné dôvody zániku poistenia dohodnuté neboli a zo zákona ani nastať nemôžu, lebo nenastala situácia upravená v § 800 až § 802 Občianskeho zákonníka. Súd nemal preukázané tvrdenie žalovanej, ktorá zánik poistenia odvodzovala z ustanovenia § 575 Občianskeho zákonníka (z dôvodu nemožnosti plnenia), pretože Národná banka Slovenska po vykonanom dohľade konštatovala, že inkasované poisťné je matematicky nízke voči niektorým nárokom z poistenia, čo odporuje § 35 zákona č. 8/2008 Z. z. (predtým § 31a zákona č. 95/2002 Z. z.) o poisťovníctve. Poisťné bolo len nesprávne kalkulované, nezohľadňuje však všetky záväzky z poistenia. Podľa listinných dokladov týkajúcich sa vykonaného dohľadu Národná banka Slovenska neuložila žalobkyni prepočítať produkt UDP - K, a tým zvýšiť poisťné od začiatku tak, aby bolo možné poisťno-matematicky zachovať dohodnuté poisťné sumy. Preto záväzkový vzťah

vzniknutý uzavretou poisťnou zmluvou naďalej trvá. Keďže k zániku poistenia nedošlo dohodou a súd nezistil ani žiadny zákonný dôvod zániku poistenia, rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozsudku.

Na pojednávaní zo 16. apríla 2014 Krajský súd v Košiciach, konajúci o odvolaní žalovanej, uznesením pripustil žalobcom navrhnutú zmenu žaloby tak, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi sumu 2 518,09 € s 5,5% úrokom z omeškania od 13. novembra 2013 do zaplataenia a následne rozsudkom zo 16. apríla 2014, sp. zn. 1Co 260/2012 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 2 518,09 € s 5,5 % úrokom z omeškania od 13. novembra 2013 do zaplataenia, trovy prvostupňového konania v sume 687,24 € a trovy odvolacieho konania v sume 79,58 € na účet právneho zástupcu žalobcu, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvého stupňa správne zistil skutkový stav spočívajúci v tom, že v konaní nebola preukázaná skutočnosť spôsobujúca zánik poisťnej zmluvy z dôvodu nemožnosti plnenia, ktorý následne aj správne právne posúdil. Skutkový stav sa nezmenil ani v priebehu odvolacieho konania, preto na zistenia uvedené v odôvodnení rozsudku súdu prvého stupňa a na použité právne normy poukázal a v celom rozsahu sa s nimi stotožnil (§ 219 ods. 2 O.s.p.). Uviedol, že aj po zmene žaloby, ktorej predmetom je peňažné plnenie (poisťná suma), žiadal uvedené na základe rovnakého skutkového základu a výsledky doterajšieho konania môžu byť podkladom aj pre konanie o zmenenej žalobe. Sú správne závery prvostupňového súdu, že žalovaná nepreukázala dohodu o zmene poisťnej zmluvy, pokiaľ išlo o možnosť skončenia poistenia, ani neplatnosť poisťnej zmluvy, rovnako ako zánik právneho vzťahu medzi účastníkmi v dôsledku nemožnosti plnenia (§ 575 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka). Samotná skutočnosť, že žalovaná odvodzovala zánik zmluvného vzťahu pre nemožnosť plnenia z dôvodu nesprávneho postupu orgánu dohľadu na poisťovníctvom a nie z dôvodu zmeny právneho predpisu vyplýva aj zo skutočnosti, že ani v čase udelenia jej povolenia na výkon poisťovacej činnosti, t.j. 30. mája 1995, vtedy účinný zákon č. 24/1991 Zb. o poisťovníctve neumožňoval určovať výšku poisťného v rozpore s poisťno-matematickými metódami tak, aby výška poisťného nezabezpečovala splniteľnosť záväzkov poisťovne. Dôsledkom toho bola skutočnosť, že povolenie na výkon poisťovacej činnosti udeľoval štát prostredníctvom dozorného orgánu nad poisťovníctvom pre územie Slovenskej republiky (Ministerstvom financií Slovenskej republiky). Samotná okolnosť, že došlo k prípadnému pochybeniu dozorného orgánu nad poisťovníctvom pri schvaľovaní obchodného plánu poisťovacej činnosti žalovanej, ktorého súčasťou boli aj kalkulácie a charakteristika poistenia

sadzby UDP - K, nie je podľa názoru odvolacieho súdu významná pre posúdenie nároku žalobcu. To preto, že ani prípadný nesprávny postup dozorného orgánu nad poisťovníctvom pri schvaľovaní obchodného plánu poisťovacej činnosti žalovanej by nemal za následok nemožnosť jej plnenia podľa § 575 Občianskeho zákonníka, pričom poukázal na znenia tohto ustanovenia. Nemožnosť plnenia treba posudzovať aj podľa obsahu záväzku, t. j., či dlžník je povinný niečo dať, konať, opomenúť alebo znášať. Obsahom záväzku žalovanej je peňažné plnenie, preto ako také ho nemožno považovať za objektívne nemožné, lebo ako vyplýva aj zo znenia tohto ustanovenia, plnenie nemožno považovať za nemožné, ak ho možno uskutočniť s väčšími nákladmi. Z poistnej zmluvy je zrejmé, že účastníci poistnú dobu vymedzili na obdobie od 13. novembra 1998 do 13. novembra 2013, teda účinnosť poistnej zmluvy zanikla dožitím žalobcu dojednaného dňa v poistnej zmluve, t.j. 13. novembra 2013. Vzhľadom na to, že poistná zmluva zanikla dožitím žalobcu, vzniklo mu právo podľa článku 15 ods. 1 všeobecných poistných podmienok na výplatu dohodnutej poistnej sumy 2.518,09 €. Keďže žalovaná svoju zmluvnú povinnosť nesplnila a žalobcovi poistné nevyplatila, odvolací súd zmenenému žalobnému návrhu vyhovel a zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi dohodnutú poistnú sumu pre prípad dožitia.

Proti rozsudku krajského súdu podala dovolanie žalovaná. Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvého stupňa, zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015), pretože v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 písm. f/ O.s.p. spočívajúcim v tom, že sudy pri vykonávaní dôkazov listinami postupovali v rozpore s § 129 O.s.p., a odvolací súd vec posúdil aj podľa § 797 a nasl. Občianskeho zákonníka, ktoré neboli predmetom právnych úvah pred prvostupňovým súdom bez toho, aby odvolací súd postupoval podľa § 213 ods. 2 O.s.p. Tiež tvrdila, že konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, pretože nižšie sudy opomenuli svoju povinnosť podľa § 118 ods. 2 O.s.p. a že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, ktoré podrobne uviedla v dovolaní. Poukázala najmä na kalkulácie a sadzby poistenia schválené v roku 1995 štátom, tie vstúpili ako peňažná povinnosť do každej jednej poistnej zmluvy daného poistného produktu UDP-K včítane poistnej zmluvy žalobcu, pričom podnikateľským rizikom podnikateľa nie sú dôsledky nezákonného rozhodnutia, resp. dôsledky nesprávneho právneho postupu štátneho orgánu. Poukázala na svoju povinnosť podľa § 415 O. z. predísť vzniku akejkoľvek ďalšej škody na majetku. Žalovaná podotýka, že

vzájomnou žalobou potvrdila existenciu a trvanie poisťnej zmluvy, avšak so zmeneným obsahom podmienky nesprávne stanovenej výšky poisťného a túto podstatnú poisťnú podmienku žiadala vzájomnou žalobou zohľadniť do zmeneného poisťného vzťahu so žalobcom, o ktorom mali rozhodovať súdy.

Žalobca sa podrobne vyjadril k jednotlivým dovolacím dôvodom, navrhol dovolanie zamietnuť a priznať mu náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktorým odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243c ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť.

Vzhľadom na svoju zákonnú povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.), zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t. j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdov, spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či nesprávne obsadeným súdom).

Dovolací súd dospel k záveru, že odvolací súd rozhodnutím o zmenenej žalobe porušil zásadu dvojinštančnosti súdneho konania, čím odňal žalovanej možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Prípustnosť zmeny žaloby podľa § 95 ods. 1 O.s.p. sa pravda neobmedzuje len na konanie pred súdom prvého stupňa, ale v zmysle § 211 O.s.p. možno žalobu zmeniť aj pred odvolacím súdom (R 101/2002). Pripustenie zmeny žaloby v odvolacom konaní treba však zväžiť v každom konkrétnom prípade. Jednak preto, že v odvolacom konaní

sa uplatňuje viac-menej koncentračná zásada a aj preto, že pripustenie zmeny, pri ktorej dôjde k zmene predmetu konania, má za následok, že odvolací súd rozhodne o veci samej v jednostupňovom konaní.

O porušenie zásady dvojinštančnosti konania (o.i.) ide aj vtedy, ak odvolací súd rozhodol o inom predmete konania, než o ktorom rozhodol súd prvého stupňa, t.j. ak sú skutkové a právne predpoklady vzniku obidvoch v konaní uplatnených nárokov (aspoň) čiastočne rozdielne a nejedná sa „len“ o rozdielnu formuláciu žalobného návrhu.

V tejto veci nejde o odlišnú formuláciu žalobných návrhov, ale o rozdielne predmety konaní (pôvodne súd prvého stupňa rozhodoval o určovacej žalobe, odvolací súd rozhodoval o peňažnom plnení).

So zreteľom na to dospel dovolací súd k záveru, že žalovanej bola v danom prípade odňatá možnosť pred súdom konať. Jej dovolanie je preto z tohto dôvodu a preto ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. septembra 2015.

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Vanda Šimová